

Editorial

Jana Čechurová – Pavel Horák

Legitimita politických exilů je již ze své podstaty problematická. Působí totiž mimo území států, o kterých tvrdí, že je zastupují. Proto exilové vlády za druhé světové války investovaly značné prostředky do své kredibility. Například Norové (s královským dvorem), Belgičané (s ministerstvem kolonií) či Nizozemci (s obojím) měli v imperiálním válečném Londýně v tomto ohledu relativně pevnou pozici. Československá situace byla alespoň zpočátku komplikovanější. Politický exil se musel nejen zformovat, ale bylo ho také třeba neustále inscenovat a prosazovat, a to dovnitř i navenek. S cílem zaměřit se na exily jako na mocenská centra a přispět k jejich studiu byl koncipován seminář „Život exilového státního zřízení ve Velké Británii za druhé světové války“. Uskutečnil se na Filozofické fakultě UK v září 2019 a přinesl řadu podnětů k budoucímu tematicky relevantnímu bádání. Inspirováno je jím nakonec i předkládané číslo časopisu *Historie — Otázky — Problémy*.

Sami prominentní politici se o své exilové komunitě zmiňovali jako o „československém Londýně“, „velké vesnici“ či „městě ve městě“. Přestože československý exil neodrážel proporce běžné společnosti, měl řadu atributů vlastního státu: občany, armádu, mediální a knižní produkci, odbory, obchody, restaurace, „prezidentský dvůr“, vládu s ministerstvy, administrativní aparát a movitý i nemovitý majetek. A z výše naznačených důvodů může být také jednou z hypotéz, že mocenský okruh kolem Edvarda Beneše musel vynakládat o to větší důraz a úsilí právě na otázky reprezentativnosti.

Pokud tedy sledujeme inscenování československého státu v exilu, můžeme se zabývat reprezentací včetně symbolické komunikace „dvorní kultury“ kolem exilového prezidenta Edvarda Beneše a první dámy Hany Benešové (Jana Čechurová) stejně jako působením tradičních institucí v nových podmínkách (Radovan Lovčí). Zajímá nás exilová scéna s kulisami a rekvizitami (Jana Kasíková). Všichni aktéři přitom spoluprožívali válku, kterou bylo třeba vyhrát. Klíčové pro exilové reprezentace bylo přispět k vítězství — armádami byly vymezovány a definovány nové role (Zdenko Maršálek, Karolína Stegurová). Všimát si lze vyprávění o sobě a těch ostatních (Josef Nožička), přičemž vhledy za scénu nabízí také ego-dokumenty (Josef Tomeš, Richard Vašek, Martin Nekola). V roce 1942 hostil Londýn osm vlád a několik „svobodných hnutí“. Přes londýnské miniaturní měřítko zahrnovalo tamní „mezinárodní společenství“ různorodou strukturu vztahů. Některé se v tomto ojedinelém kvasu teprve vymezovaly, jiné se utvářely, vznikaly nové komunikační sítě. A také příklad spojeneckého Londýna ukazuje, že současné výzkumy se neobejdou bez překročení úzkého horizontu národních historií (Pavol Jakubec).

Monotematické číslo našeho časopisu je doplněno o dva další texty. Prvním z nich je prezentace nově přístupného a pro moderní dějiny cenného studijního materiálu, kolekce brožur Sbírkou Muzea dělnického hnutí v rámci Národního muzea (Martin Jelínek). Druhým textem je rozsáhlé zamyšlení nad dílem na poli didaktiky dějepisu a celkově osobností dlouholetého ředitele Katedry československých dějin FF UK, v loňském roce zesnulého prof. Vratislava Čapka (Zdeněk Beneš).